Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
Box 69
131 07 Nacka

Datum 2026-09-28
SMHI Dnr 2026/2050/6.3.1
Er referens M 5695-26

mmd.nacka@dom.se

Yttrande över Kungörelse - Ansökan om tillstånd till avveckling av Valsta Kvarndamm i Köpings kommun

SMHI har tagit del av rubricerade handlingar. Myndigheten har följande synpunkter. Yttrandet avgränsas till SMHIs verksamhetsområde hydrologi (enbart ytvatten). För frågor om vattenmiljö hänvisas till Länsstyrelsen.

Hydrologi

SMHI anser att det behövs en del förtydliganden i underlagen, bland annat beträffande den redovisade vattenföringsstatistiken och vattennivåer.

Vattenföringsstatistik vid läget för Valsta Kvarndamm redovisas i Tabell 2 i Ansökan om tillstånd (Aktbil. 9) och i Tabell 1 i Teknisk beskrivning (Bilaga 2). Värdena i de båda tabellerna skiljer sig åt. I stycket ovanför Tabell 1 i Teknisk beskrivning anges även ett annat värde för MQ än det som redovisas i tabellen. Det behöver förtydligas hur värdena i Tabell 2 i Ansökan är framtagna samt vilka värden som anses gälla. Det är även önskvärt med tydligare referenser.

Areaskalering

Enligt Teknisk Beskrivning har karakteristiska flöden för Valstaån vid Valsta kvarndamm beräknats genom areaskalering av vattenföringsstatistik från Vattenwebb för SUBID 8770. Informationen om detta SUBID har hämtats från Vattenwebb 2023, som baserades på SVAR[1]-versionen 2016_3. SUBID 8770 enligt SVAR 2016_3 är beläget uppströms det delavrinningsområde inom vilket Valsta kvarndamm är belägen.

[1] SMHIs databas SvenskVattenArkiv

Utloppspunkten för SUBID 8770 enligt SVAR 2016_3 är utloppet från Lundbysjön. SMHI saknar ett resonemang kring och motivering till varför det bedöms vara lämpligt att areaskalera flöden vid Valsta kvarndamm baserat på det uppströms belägna avrinningsområdet. De areor som utgör underlag för areaskaleringen bör även anges.

Vattenföringen och flödesdynamiken för olika avrinningsområden påverkas av olika faktorer som avrinningsområdets area, sjöandel, sjöarnas placering inom avrinningsområdet, topografin och markanvändningen. Flöden ut ur en sjö har en annan dynamik än i ett vattendrag. Att enbart areaskalera flöden från ett annat avrinningsområde innebär därför osäkerheter i de beräknade flödena. Osäkerheterna i areakorrigeringen som ligger till grund för beräkningen av flödesstatistiken innebär att det kan bli en låg noggrannhet i slutresultaten, speciellt för extremvärdena (LLQ, MLQ, MHQ och HHQ).

Vattenwebb

SMHI garanterar inte riktigheten i de uppgifter som tillhandahållna data representerar eller att de kan användas för det ändamål användaren avser. Underlaget ska betraktas som vägledande för samhällets allmänna behov, framtaget med den bakgrundsinformation och metod som varit tillgänglig vid beräkningstillfället. Beräknade vattenflöden och statistik i Vattenwebb beräknas för en så stor mängd punkter att manuell granskning av varje enskild punkt är omöjlig.

Vid användning av data från Vattenwebb bör information om modellversion och/eller nedladdningsdatum anges.

SMHI förmodar att den vattenföringsstatistik som redovisas i *Ansökan om tillstånd* respektive *Teknisk Beskrivning* grundar sig på statistik som är hämtad från Vattenwebb vid olika tillfällen. SMHI önskar informera om att den SVAR-version som Vattenwebb baserades på under 2023 var en äldre version, SVAR 2016_3, än den nuvarande SVAR-versionen i Vattenwebb. Under våren 2024 har en ny version av SMHIs databas SVAR, SVAR 2022 driftsatts. Den nya SVAR-versionen bygger på en ny områdesindelning. Vattendelarna har justerats och alla avrinningsområden i Vattenwebb har nu fått nya ID-nummer (det som inom systemet kallas SUBID) och justerade geometrier.

Data från äldre versioner av Vattenwebb kan hämtas här: https://vattenwebb.smhi.se/archive/ .

I Referenser hänvisas till ”SMHI. (2023). Mätstation 8770.” Denna referens förefaller vara felaktig och bör rättas. SMHI förmodar att det som avses är att referera till SUBID 8770 enligt Vattenwebb med aktuell SVAR-version för hämtningstillfället. SMHI anser det är viktigt att skilja mellan modellberäknat och observerat flöde, då hänvisningen till en mätstation kan uppfattas som att redovisade flöden är observerade.

Vattenstånd
I Teknisk beskrivning (Bilaga 2) redovisas uppmätta vattennivåer för ett mättillfälle. Med avseende på osäkerheterna i det aktuella flödet blir osäkerheterna i förhållandet mellan vattennivå och vattenflödet mycket stor.

Naturliga vattennivåer
I Teknisk beskrivning står det att Valstaån efter utrivningen återgår ”till sina naturliga vattennivåer och fallprofil” och att ”ån kommer att återfå sin ursprungliga variation i vattennivå beroende på flöde”. Det är något motsägelsefullt att det samtidigt i avsnittet Bakgrund står ”Dammen är i nuläget i så pass dåligt skick att den har mycket liten dämmande funktion.”

SMHI vill framhålla att ta bort dämmen inte är likställt med att vattendraget återställs till naturligt flöde då utloppet kan vara kraftigt förändrat jämfört med det historiska, exempelvis sprängt för att få större kapacitet. I många fall saknas dessutom uppgift om hur platsen såg ut innan dämmet etablerades.

Vid borttagning av ett dämme kan vattenståndet sänkas mer uppströms än vad som var naturligt innan eventuell sprängning. Underlaget bör kompletteras med hur stora eventuella sänkningar av vattenytorna blir efter utrivning av dammarna och vilken amplitud som vattennivåerna beräknas få. Efter utrivning av dammarna kan den magasinerande förmågan komma att minska, det vill säga dess dämpande förmåga för höga flöden kan förändras, och vid torra förhållanden kan flödena komma att bli lägre. Det bör därför utredas hur ett torrår och blötår kommer att påverka vattennivåer och flöden i Valstaån.

Klimatförändringen
SMHI skulle gärna se ett resonemang om effekterna av den planerade åtgärden med hänsyn till förändrade flödesmönster i framtida klimat. Kunskapsutvecklingen inom klimatförändringar går snabbt. Den senaste informationen finns tillgänglig på SMHIs webbplats.

SMHI hänvisar till:
https://www.smhi.se/klimat/klimatlaget
https://www.smhi.se/klimat/framtidens-klimat/klimatscenariotjansten
https://www.smhi.se/publikationer-fran-smhi/sok-publikationer/2025-02-10-klimatunderlag-for-klimat--och-sarbarhetsanalyser
https://www.smhi.se/klimat/framtidens-klimat/sjoar-och-vattendrag-i-varmare-klimat

Avdelningschef Magnus Rödin har beslutat i detta ärende som beretts av Karin Jacobsson och Maud Goltsis Nilsson.

För SMHI

Magnus Rödin
Chef Avdelning Samhällsplanering